Etelä-Pohjanmaan liitto

Lausunto

20.08.2025

Asia: VN/14961/2024

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU3)

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

Avovastaus

Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että sektorikohtaisten päästövähennystavoitteiden määritteleminen olisi antanut konkreettisempia ja vaikuttavampia suuntaviivoja toimenpiteiden toteuttamiselle. Suunnitelman mukaan toimia valittaessa keskeisinä kriteereinä on ollut kustannustehokkuus ja hyväksyttävyys. Liitto katsoo, että kriteerit ovat perustellut, joskin toimien monihyötyisyys olisi ollut myös tärkeä näkökulma.

Liikenne

Avovastaus

Liikenteen päästöt ovat merkittävin päästölähde taakanjakosektorilla ja suurin osa liikenteen päästöistä syntyy tieliikenteessä. Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että liikenteen päästöjä vähentävien politiikkatoimien vaikutusta on mahdollista tehokkaasti kasvattaa, mikäli jakeluvelvoitetta nostettaisiin nykyistä kunnianhimoisemmin. Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet keskittyvät autokannan uudistumiseen vähäpäästöisemmäksi, vaihtoehtoisten käyttövoimien yleistymiseen ja fossiilisen polttoaineen käytön vähentymiseen sekä kestävien kulkumuotojen osuuksien kasvuun.

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä monihyötyisiä toimenpiteitä, kuten kaasukäyttöisten ajoneuvojen lisäämiseen tähtääviä toimia, jotka lisäävät myös kotimaisia investointeja biokaasun saatavuuteen ja jakeluverkoston laajenemiseen. Liitto pitää valitettavana sosiaalisen ilmastorahaston tuen rajautumista vain sähkö- tai vetykäyttöisen ajoneuvon hankintaan. Romutuspalkkioon liittyen liitto katsoo Etelä-Pohjanmaan varsin iäkkään ja fossiilisia polttoaineita käyttävän autokannan näkökulmasta, että toimenpiteen tulisi kattaa myös palkkio käytettyjen nolla- ja vähäpäästöisten autojen kauppaan.

Etelä-Pohjanmaan liitto huomauttaa, että maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimukset kattavat vain seitsemän kaupunkiseutua Suomesta. Suunnitelman ulkopuolelle jää muiden kasvavien kaupunkiseutujen toimenpiteet erityisesti raideliikenteen kehittämiseen. Liitto pitää tärkeänä alueellisen joukkoliikenteen ja kutsuliikenteen kehittämiseen liittyvät tuet. Etelä-Pohjanmaalla on toteutettu pilotointeja kutsupohjaisen joukkoliikenteen järjestämisestä, mutta kyytien yhdistämisen lainsäädännölliset esteet ja resurssien puute ovat olleet kehittämisen esteitä.

Maatalous

Avovastaus

Maatalouden kasvihuonekaasupäästöt muodostavat merkittävän osan taakanjakosektorin päästöistä, mutta niiden vähentäminen on vaikeampaa kuin monella muulla sektorilla. KAISU:n luonnoksen mukaan vuoden 2022 suunnitelman toimenpiteistä osa on toimeenpantu, mutta merkittävältä osalta toimenpiteistä on puuttunut tarvittavat resurssit niiden toimeenpanemiseksi. Toimenpiteitä on toimeenpantu pääasiassa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kansallisen strategiasuunnitelman toimenpiteiden avulla.

Liitto pitää hyvänä, että suunnitelmaluonnoksessa tunnistetaan ruoantuotannon merkitys koko yhteiskunnalle ja kansallisen ruokaturvan varmistaminen. Turvepeltojen osalta todetaan mm., että ”turvepeltojen käyttöön liittyvät muutokset vaativat koko yhteiskunnan panostusta, koska toimenpiteiden toteuttaminen vaatii tarkkaa suunnittelua, erityisosaamista, investointeja, ja ne aiheuttavat viljelijöille kustannuksia ja tulonmenetyksiä”.

Suunnitelmaluonnoksessa on listattu useita politiikkatoimia ja muita mahdollisia toimia maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Liitto katsoo, että toimet ovat sinällään vaikuttavia, mutta niiden toteutumiseen jää merkittävää epävarmuutta. Esimerkiksi turvepeltojen viljely korotetulla pohjaveden pinnalla tai turvepeltojen vettäminen -politiikkatoimen kohdalla mainitaan, että ”YMP:n ei-tuotannollisten investointien ja kosteikkojen hoitotuen yhdistelmä on kuitenkin hallinnollisesti raskas ja määräraha on ilmastotavoitteisiin nähden pieni, eikä YMP:n toimintamalli siten sovellu laajempien pinta-alojen vettämiseksi”. Liitto katsoo, että toimien toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit, sillä maataloussektorilla on kykyä ja ratkaisuja ilmastotoimien toteuttamiseen, mutta se tulee tapahtua oikeudenmukaisuus ja kotimaisen ruoantuotannon jatkuvuus varmistaen.

Rakennusten erillislämmitys

Avovastaus

-

Työkoneet

Avovastaus

-

Jätehuolto

Avovastaus

-

F-kaasut

Avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

Avovastaus

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Avovastaus

Suunnitelmaluonnoksessa on tunnistettu kuntien ja alueiden tärkeä asema ilmastotavoitteiden edistämisessä. Tosin suunnitelmaluonnoksessa esitetyt kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamisen toimet ovat pääosin suosituksia ja kannustavia toimenpiteitä, joiden toteuttamiseen ei ole esitetty erikseen resursseja. Liitto katsoo, että kuntien ja alueiden ilmastotyön edistämiseen on varattava riittävästi rahoitusta myös jatkossa, koska kunnissa ja alueilla tehtävä työ tukee laajasti eri sektoreiden päästövähennystavoitteiden saavuttamista sekä maankäyttösektorin hiilensidontaa.

Etelä-Pohjanmaan liitto täydentää suunnitelmaluonnoksessa esiin tuotua maakuntien liittojen roolia sen osalta, että useissa maakunnissa on liittojen vetämänä laadittu maakunnallisia ilmastosuunnitelmia ja ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmia. Liitoissa tehdään myös aktiivista työtä suunnitelmissa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamiseksi mm. kuntien kanssa tehtävän yhteistyön kautta, sekä seurataan toimenpiteiden ja päästöjen alueellista kehittymistä. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla on laadittu maakunnallinen ilmasto- ja kiertotaloustiekartta sekä ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma. Suunnitelmien laadintaan on osallistettu runsaasti alueellisia toimijoita, minkä lisäksi maakunnassa toimii liiton vetämänä noin 40 organisaation muodostama maakunnallinen ilmasto- ja kiertotalousryhmä. Maakunnan liitto on edistänyt ilmastotyötä myös useiden hankkeiden kautta.

Alueellista ilmastotyötä on edistetty maakunnissa, ml. Etelä-Pohjanmaalla mm. AKKE-rahoituksen avulla, mikä olisikin liiton näkemyksen mukaan tärkeä rahoitusmuoto säilyttää myös jatkossa.

Suunnitelmaluonnoksessa tuodaan esiin erilaisia ilmastoverkostoja, joihin mm. kunnat voivat liittyä. Liitto tuo esiin, että tekstissä mainittujen kansallisten ja kansainvälisten verkostojen lisäksi kunnat voivat toteuttaa myös muunlaisia ratkaisuja verkostoitumissa. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla

kunnat ovat toteuttaneet ilmastoyhteistyötä vuodesta 2020 lähtien itse luomansa Kestävät-ilmastoyhteistyön kautta. Yhteistyössä on tällä hetkellä mukana viisi kuntaa, jotka ovat mm. laatineet yhteisen ilmastostrategian "Ilmastostrategia 2030". Kunnat ovat hyötyneet seudullisesta yhteistyöstä ja saavuttaneet merkittäviä tuloksia mm. energiatehokuuden edistämisessä ja kestävän kehityksen ohjelmien toimeenpanossa. Liitto katsoo, että kuntien ilmastotyössä tulee mahdollistaa ja tunnistaa myös kuntalähtöisesti muodostetut verkostot.

Liitto katsoo, että erityistä huomiota tulee jatkossa kiinnittää pienten kuntien ilmastotyön mahdollistamiseen ohjauksen ja tuen kautta. Hallinnollisesti raskaat verkostot ja sopimukset voivat olla pienille kunnille taloudellisten ja henkilöstöresurssien puutteen vuoksi mahdottomia, vaikka halua ja tarvetta ilmastotyön edistämiseen olisikin. Maakuntien liittojen rooli pienten kuntien ilmastotyön tukemisessa tulee tunnistaa jatkossakin.

Liitto pitää tärkeänä, että suunnitelmaluonnoksessa on linjattu toimeksi päästötyökalujen jatkuvuus, päivitys ja rahoitus. Työkalujen kunta- ja aluetason vertailukelpoiset ja mahdollisimman ajantasaiset tiedot edistävät ilmastotyön toteuttamista. Alueperusteisen päästölaskennan lisäksi on varmistettava kulutusperusteisen laskennan kehitystyö.

Valtion aluehallinnon uudistuksessa tulee varmistaa riittävät resurssit ilmastotyön edistämiseen alueilla.

Kulutuksen hiilijalanjälki

Avovastaus

-

Julkiset hankinnat

Avovastaus

-

Muut poikkisektorit

Avovastaus

-

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Avovastaus

Suunnitelmaluonnoksessa tuodaan esiin Suomen ympäristökeskuksen hankkeen tuloksia, joiden mukaan turvepeltojen käyttö näyttäytyy päästövähennysten ja oikeudenmukaisuuden kannalta yhtenä hankalimmin ratkaistavista kysymyksistä. Turvepeltojen maantieteellinen keskittyminen ja

toisaalta maatalouden ja elintarviketeollisuuden merkittävä rooli näillä alueilla on huomioitava toimia toteutettaessa. Liitto katsoo, että Turvepeltojen käytön tiekartta -hankkeessa on tehty hyviä taustaselvityksiä ja vaikutusten arviointeja, jotka tulee huomioida jatkovalmistelussa. Turvemaiden päästövähennystoimet on pyrittävä yhdistämään ennallistamisasetuksen toteuttamiseksi tehtäviin toimenpiteisiin.

Muita huomioita

Avovastaus

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma on erittäin merkittävä niin kuntien kuin maakuntienkin kannalta. Kunnat ja maakunnat käsittelevät usein lausuntonsa mm. lautakunnissa, kunnan- ja kaupunginhallituksissa ja maakuntahallituksissa. Käsittely on siten sidoksissa päätöksenteon kokousaikatauluun. Lausuntoajan ajoittaminen pääosin keskelle vuoden merkittävintä lomakautta ei ole hyvin hallintotavan mukaista.

Koskela Maarit
Etelä-Pohjanmaan liitto - Lausunnon ovat valmistelleet suunnittelujohtaja Mari Pohjola ja ympäristösuunnittelija Mari Väänänen.